

השובר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא פח.

עין משפט
נר מצוה

כב א מיי פ"ד מהל'
מעשה ה' א ועי'
בהשגות ובמ"מ סגן עשין
קלה טו"ש"ע י"ד ס' של
ספי"פ פג:
כב ב ג מיי שם הלכה [1]
ח סגן שם טו"ש"ע
שם:
כד ד מיי שם הל' א
וע"ש סגן שם
טו"ש"ע שם:

תורה אור השלם

- 1 וְאָמְרָתָּ לַפְּנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּעֵרְתִי הַקֶּדֶשׁ מִן הַבֵּית וְגַם נִתְּתִיו לְיָד וְלִגְרָ לְיָתוּם וְלְאַלְמָנָה כְּכֹל מִצְוַתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתִי לֵאמֹר עֲבַדְתִּי מִמְצוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁבַחְתִּיךָ: דברים כו יג
- 2 הי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת עברותי ממזכותך ולא דמי לשע"כ ונתתה ללוי וג' ואלקמנה ושבוע: דברים כו יג

עד שיראה פני הבית. וא"ת והא תנן בפ"ג דמעשרות (מ"ה) ומיימי ליה צליה יואל דופן שחיבת צמער חצר זורית ואזוהו חצר זורית כל שהכלים נשמרים לתוכה ואין לומר דלרבי ינאי אינה חייבת צמער עד שיראה פני הבית לפני החצר דהיינו שיכניסו דרך שער החצר לצית וכי אמר צמרון לרבי ינאי בשעריך לאפוקי דרך גגות הו"מ למימר לאפוקי מכניס לצית צלל דרך שער החצר דל"כ היכי קאמר צמרון ולמ"ד לצית לצית ותולש ובל דרך שער החצר ומיחו י"ל היכא שהתאנה נוטה לחצר או עומדת בחצר אז אין לריך ראיית פני החצר אללא דוקא צמרון (א) שנקלטות חוץ לחצר לריך שיניסם דרך שער החצר וכן משמע (בפ"ג דמעשרות מ"ח) דתנא תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת ואס לריך שמים חייב אכל מ"מ אי אפשר לומר כן דתנן (ט) בפ"ג דתרומות ומיימי ליה לה המציא כדי מין (צ"ה דף ל"ה) היה אוכל צמרון ונכנס מנינה לחצר ר' אליעזר אומר יגמור ר' יהושע אומר לא יגמור אכל להחמיל לכ"ע אסור ומשמע שחצר אסור אע"פ שלא נכנס לצית מנדקט ונכנס לחצר וי"ל דמודה ר' ינאי לחצר קובעת מדרבנן והא דאומר עד שיראה פני הבית היינו מדאורי"י וא"ת לר' יוחנן דלמחר חצר קובעת מדאורי"י אמאי יגמור לר"א וי"ל דליירי בחצר שאין הכלים נשמרים בתוכה דלא קבעה אלא מדרבנן: **מאי** באו בשדה. פי' בקונט' ולוקח לא עדיף מגמר מלאכה וא"כ אפילו בעל הבית חייב בגמר

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

עד שיראה פני הבית שנאמר ¹בערתי הקדש מן הבית ורבי יוחנן אמר ²אפילו חצר קובעת שנאמר ²ואכלו בשעריך ושבעו ורבי יוחנן נמי הא כתיב מן הבית אמר לך חצר דומיא דבית מה בית המשתמר ³אף חצר המשתמרת ורבי ינאי נמי הכתיב בשעריך ההוא מיבעי ליה דמעיייל ליה דרך שער לאפוקי דרך גגות וקרפיות דלא מתיב רב הנינא חוואה כנפשו כן נפשו של פועל מה נפשו אוכל ופטור אף נפשו של פועל אוכל ופטור הא לוקח חייב מאי לאו בשדה אמר רב פפא הכא בתאנה העומדת בנינה ונופה נומה לחצר עסקינן ולמאן דאמר לבית א"ה בעל הבית נמי ניחייב בעל הבית עיניו בתאנתו ולוקח עיניו במקחו ולוקח מדאורייתא מו מחייב והתניא מפני מה חרבו חנויות של בית הינו שלש שנים קודם ירושלים (א) מפני שהעמידו דבריהם על דברי תורה שהיו אומרים עשר

פני הבית. שיכנס דרך הפתח שהוא פני הבית ולא דרך גגות וקרפיות: **ואכלו בשעריך.** ונתת ללוי וגו' משעה שנקנס לאשעריך: **דמעיייל ליה דרך שער.** דאפילו דמעייל לא קבע ליה אלא כי מעיייל ליה דרך שער ביאתו: **אכל לוקח חייב.** דמקח מחשיב ליה כגמר מלאכה: **מאי לאו בשדה.** ומקח לא עדיף מגמר מלאכה: **נוטה לחצר.** למכי תלשה חוץ פני חצר: **א"ה בעל הבית נמי.** תלשה היא גמר מלאכה והכי רואה פני הבית: **עיניו בתאנתו.** אין הנוף חשוב בעיניו הלכך הכל הולך אחר העיקר ועיקרה צחוף הלכך עד שיגמר כל לקיטתו ויכנס לצית לאו גמר מלאכה הוא: **במקחו.** והן פירות התלושין ומשנתלשו צלו לצית: **ולוקח מדאורייתא מי מחייב.** דלאשטרין ליה לקרא לאפוקי פועל מתורת לוקח: **של צית הינו.** שם מקום: **שהעמידו דבריהם.** כלומר מה שאסור מדברי חכמים מלאו לו היתר מן התורה: עשר

(א) [על:ל:ג:]: א [ג'ז:ל:ב:פ"ה דתרומות]: א [עי' תוס' ר"ה יב. ד"ה תנא ו'תוס' בטורות נד. ד"ה ו'הנין].
(ב) [ש"ך לעמוד ב].
(ג) ר"ש מ"מ, (ד) י"א לו דלמ"ד ועי' רש"א, (ה) [ז].
ע"ש תוס' ד"ה מירוחן.

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה עד וכו' דוקא צמרון שנקלטות חוץ לחצר: (ב) ד"ה בעל וכו' אחת אחת ופטור ואס:

מוסף רש"י
עד שיראה פני הבית. פתח כניסה וליאה (ברכות דה).

מלאכה בשדה וקשה דל"כ מוקי לה כשאין נגמרה מלאכתו למעשר א"כ מאי פריך בעל הבית נמי חייב הלא כיון שלא נגמר מלאכתו למעשר יכול לאכול אפי' צית כדאמר רבי אושעיא (פסחים דף טו.) מערים אדם על תצואתו ומכניסה צמון שלה ועוד שילהי המציא [כדי יין] (צ"ה דף ל"ה) משמע דלכולהו אמוראי דהתם למקח אינו קובע אלא צדבר שנגמרה מלאכתו למעשר ונראה דהכי פריך מאי לין בשדה לוקח חייב משום דמקח קובע צדבר שנגמרה מלאכתו למעשר וקשה לכולהו דלא מפלגי ואפי' בלוקח בעי ראיית פני הבית או פני החצר: **הכא בתאנה העומדת.** לאו דוקא נקט תאנה דאין צו מעשר אלא מדרבנן ^א דמדאורייתא לא מחייב אלא דגן ומירוש ויזרע והכא איירי מדאורייתא אלא נקט תאנה לפי שהיו מזונין בנייה: **העומדת בנינה ונופה נושה לחצר ולמאן דאמר לבית א"ה.** ולא מני לאוקמי כגון שמלקט בנינה והולך לצית ואוכל דאין פועל אוכל אלא בשעת מלאכה דמתן במתמיחין לקמן (דף נ"א): **דוקא בהליכתם מאומן לאומן אוכל מפני שהצ צדידה:** **בעל הבית עיניו בתאנתו** ודוקא עיניו במקחו. מינה ללוקח דוקא אוכל שמים חייב אכל אחת פטור כדאמר לקמן (דף פ"ט): **ק"ך צין ספת צין לא ספת אחת אחת פטור כדאמר לקמן (דף פ"ט) וצפתים שנים דנוטה לחצר אפי' בעל הבית אסור דתנן במסכת מעשרות (פ"ג מ"ח) גבי תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת כמו ואס לריך שמים חייב וי"ל דהתם מיירי כשאינו רוצה ללקוט עשוי יותר אלא מה שאכל ולהכי חייב צפתים אפילו בעל הבית כמו לוקח דלא שייך למימר עיניו בתאנתו דאין עיניו אלא במה שאוכל ולהכי חשיב גמר מלאכה צדבר שמים אכל בשמעתינן ששכר פועל ללקוט כל הראוי ללקט שייך למימר עיניו בתאנתו ולא חשיב גורן בגמר מלאכה עד שילקוט כולה או רובה וכי מוקי לה הכא בעומדת בנינה ונופה נוטה לחצר ה"ה דהוא מני לאוקמי בעומדת בחצר אלא מילתא דשכיחא טפי נקט ועוד דגבי צית ל"ל דנוטה לצית בעומדת צית לא שכיח כלל נקט נמי גבי חצר כה"ג וצקונטרס פירש עיניו בתאנתו שעיקרה חוץ לחצר משמע שר"ל שאס היתה כולה בחצר היה צה"כ נמי חייב ואין נראה לר"י חדא דאין שייך ראיית פני החצר צמרון אפי' כל התאנה היתה בחצר ועוד למ"ד מקח קובע קובע אפילו בשדה צדבר שנגמרה מלאכתו כדאמר בפרק המציא כדי מין (צ"ה דף נ"א): **ובסוף פרקא (דף נ"ג.) משמע גבי מקשואת דאשפיקו אפילו בשדה אין פועל אוכל לפי שנגמרה מלאכתו אע"פ שלא ראו בית וחצר והכי משכחת לדידיה שלוקח חייב צמער ופועל פטור אי צדבר שלא נגמרה מלאכתו לוקח נמי פטור אי צדבר שנגמרה מלאכתו אין פועל אוכל ע"כ לא משכחת אלא ללוקח אין אוכל שמים אפילו לא ספת ופועל כי לא ספת אוכל שמים חייב וע"כ היינו טעמא דכפרישית לוקח עיניו במקחו וחשיב שמים גורן וגמר מלאכה אכל בעל הבית עיניו בתאנתו לא הוי גמר מלאכה ופועל ככה"כ ופי"ה לא שייך שם:****

תבואת זרעך ולא לוקח. וא"ת דאמר צסוף פ"ק דצבורות (דף י"א: ושם ד"ה טבלים) אמר שמואל צדכי נתן הלוקח טבלים ממורחם מן הנכרי מעשרן והן שלו וקאמר אי מרחיבו נכרי דגנך ולא דיגון נכרי אלא דמרחיבו ישראל פי' חצר שקנאס מן הנכרי מעשרן דאין קנין לנכרי צדבר ישראל להפקיעם מיד מעשר והא שלו דאחינא מכח מאן דלא מצינן לאשתעווי דינא צהדיה וליכא למימר מעשרן מדרבנן דל"כ אמאי קאמר דאין קנין לנכרי אפי' יש קנין לריך לעשר מדרבנן כדמוכח צסוף הקומץ רבה (מנחות דף נ"א. ושם ד"ה קסבר) דתניא אמר ר' שמעון [שזורין] פעם [אחת] נתערב לי טבל צחולין ושאלתי לרבי טרפון ואמר לי לך קח [לך] מן השוק ופריך ולימא ליה קח מן הנכרי קסבר אין קנין כו' והוא ליה מן החיוב על הפטור משמע דאי יש קנין הוא לוקח מן הנכרי דהוי ליה מן הפטור על הפטור דהא תרווייהו דרבנן ואומר ר"ת דהכא איירי בלוקח אחר מירוח אכל לוקח קודם מירוח כי התם תצואת זרעך קרינא ציה וא"ת ובמנחות אמאי לא קאמר ליה לך וקח הממורה דלא הוי חיוב אלא מדרבנן וי"ל דמ"מ דמי מן החיוב על הפטור כיון דלילוי הדר מוכר קני ליה הוא חיוב וה"ג משמע התם דאין להפריש מדבר הדומה חיוב על הפטור דאיכא מ"ד שאמר ליה לך וקח מן הנכרי ופריך ולימא ליה קח מן השוק קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרים והוא ליה מן החיוב על הפטור והא ליכא למימר דס"ל דודאי הוא דהא ליכא מאן דפליג דתצואת עס הארץ דמאי היא אלא משום דדמי לחיוב על הפטור קאמר וזריך עיון דכי משני התם קסבר אין קנין לנכרי מ"מ לימא ליה קח מן הנכרי (א) (מן) הממורה (ב) דלמ"ד אין קנין מ"מ דריש דגנך ולא דיגון נכרי צס"פ השולח (גיטין דף מו.) ושם ד"ה מר) וקח תאמר לפר"ת דהכא משמע ללוקח קודם מירוח פטור מדאורייתא דהא פועל אוכל צדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר היינו קודם מירוח ומתחיל משעה שעושה מלאכתו ואז אינו מתוקן ואהא לוקח ומדאורייתא מי מחייב וי"ל שהמקח אינו מתחיל עד שאוכל ואותה שעה כבר נתקן ורבינו יצחק צ"ר מרדכי הקשה על פר"ת דהא לוקח תצואת ממורחת מעס הארץ הוי דמאי משום דספק הוא אכל אס ודאי לא עישר חייב לעשר מן התורה אף על פי שנתמרח כבר ולא פירכא היא דנהי דמאי לא הוי מ"מ מדאורייתא לא מחייב אלא מעשר ודאי הוי מדרבנן וזריך לימא לכהן וללוי אכל לרבי יצחק צ"ר מרדכי נראה לפרש איפכא בלוקח שאינו ממורח פטור שעדיין לא נתחייב ברשות מוכר אכל לוקח ממורח הואיל ונתחייב ברשות מוכר מו לא פקע שם טבל מיניה כמו בהקדש ובהפקר שאס הקדיש והפקיר קודם מירוח מפקיע מידי מעשר אכל לאחר מירוח אינו מפקיע כמו שפירש ריב"א צצבא קמא" ויציא ראייה מן הירושלמי ולוקח מן הנכרי הוי איפכא דאס נתמרח ברשות הנכרי פטור משום דגנך ולא דיגון נכרי וכשלא נתמרח ברשותו חייב דאין קנין לנכרי צא"י להפקיע מידי מעשר ולא מקריא תצואת זרעך של מוכר אלא תצואת הלוקח ממנו ולא חשיב לוקח:

מאי